

Bài 12
CÔNG XÃ PA-RI (1871)

I – MỤC TIÊU BÀI HỌC

Học xong bài này, HS :

1. Về kiến thức

Có những hiểu biết về :

- Cuộc đấu tranh anh dũng của các chiến sĩ Công xã Pa-ri.
- Chính sách của Công xã Pa-ri.
- Ý nghĩa, bài học lịch sử của Công xã Pa-ri.

2. Về kĩ năng

- Rèn luyện kĩ năng làm việc với tư liệu lịch sử, sơ đồ, lược đồ.
- Biết phân tích, so sánh để nhận thức về các sự kiện, nhân vật lịch sử.

3. Về thái độ

- Biết khâm phục và học tập tinh thần chiến đấu của các chiến sĩ Công xã Pa-ri.
- Cảm ghét bộ phận giai cấp tư sản tàn bạo và phản quốc.
- Có niềm tin vào thắng lợi của sự nghiệp cách mạng vô sản.

II – NHỮNG ĐIỀU CẦN LUU Ý

- Cuộc khởi nghĩa ngày 18 - 3 - 1871.
- Công xã Pa-ri là nhà nước kiểu mới.
- Ý nghĩa lịch sử và bài học của Công xã Pa-ri (1871).

III – THIẾT BỊ, TÀI LIỆU DẠY – HỌC

- Tranh, ảnh về cuộc chiến đấu của các chiến sĩ Công xã Pa-ri.
- Sơ đồ bộ máy tổ chức của Công xã Pa-ri.
- Lược đồ nước Pháp.

IV – GỢI Ý TIẾN TRÌNH TỔ CHỨC DẠY – HỌC

1. Giới thiệu bài mới

Tiếp theo phong trào công nhân thế giới vào những năm 50 – 60 của thế kỉ XIX, năm 1871 Công xã Pa-ri đã ra đời. Những thắng lợi mà Công xã Pa-ri đã đạt được, đánh dấu bước tiến lớn của phong trào cách mạng thế giới lúc bấy giờ.

2. Dạy và học bài mới

Mục 1 – Cuộc cách mạng 18 – 3 – 1871

Trước hết, GV lưu ý HS về tình hình nước Pháp, với hai ý sau :

– Vì sao Chiến tranh Pháp – Phổ (1870 – 1871) nổ ra ? Kết quả ra sao ? (Bi-xmac muốn gây chiến tranh với Pháp để thống nhất nước Đức vì Pháp đang là một cản trở. Pháp cũng muốn gây chiến với Phổ để cứu vãn tình hình khủng hoảng của Đế chế II. Pháp bị bại trận).

– Trước sự xâm lược của quân Phổ, thái độ của Chính phủ Vệ quốc như thế nào ? (sự đầu hàng của Chính phủ tư sản Pháp...). GV gợi ý cho HS so sánh thái độ của giai cấp tư sản Pháp trong những năm 1792 – 1793 với những năm 1870 – 1871 ; sau đó kết luận về tinh thần, thái độ của giai cấp tư sản trước nguy cơ xâm lược.

GV hướng dẫn HS lập bảng so sánh thái độ của nhân dân và giai cấp tư sản Pháp trước tình hình "Tổ quốc lâm nguy".

Thái độ của nhân dân Pháp	Thái độ của giai cấp tư sản Pháp
– Công nhân và tiểu tư sản Pa-ri khởi nghĩa.	– Thành lập "Chính phủ Vệ quốc".
– Đòi thiết lập chế độ Cộng hoà.	– Không chống cự lại khi quân Phổ tiến vào đất Pháp, bao vây Pa-ri.
– Chuẩn bị lực lượng chống quân xâm lược.	– Xin đình chiến với Phổ.
	– Tìm cách phá hoại cuộc kháng chiến của nhân dân.

Từ việc trình bày trên, HS sẽ hiểu mâu thuẫn giữa nhân dân và giai cấp tư sản đã dẫn tới cuộc cách mạng 18 – 3 – 1871 (nhằm đánh đổ giai cấp tư sản phản bội và bảo vệ Tổ quốc).

GV hướng dẫn HS làm bài tập về nhà : lập niên biểu quá trình diễn ra cuộc khởi nghĩa 18 – 3 – 1871.

Ngày tháng	Sự kiện
- 19-7-1870	Chiến tranh Pháp – Phổ
-	
- ...	

Cuối cùng, GV đặt vấn đề : Những sự kiện nào chứng tỏ cuộc khởi nghĩa 18 – 3 – 1871 đã giành được thắng lợi (lật đổ chính quyền tư sản, xây dựng nhà nước của giai cấp vô sản...).

Mục 2 – Công xã Pa-ri – Nhà nước vô sản đầu tiên

Ở mục này, GV hướng dẫn HS nắm 2 vấn đề chủ yếu sau :

– Tổ chức chính quyền mới sau khi đập tan bộ máy nhà nước cũ. GV hướng dẫn HS vẽ sơ đồ bộ máy Hội đồng Công xã, làm nổi bật 2 đặc điểm quyền lập pháp và hành pháp ; bảo vệ quyền lợi của nhân dân.

– Các chính sách kinh tế – xã hội, HS tự đọc SGK rồi trả lời câu hỏi : Những chính sách mà Công xã Pa-ri thực hiện đem lại quyền lợi cho ai ? Điều này được thể hiện ở những điểm nào ?

GV tổng hợp các ý kiến của HS và nêu rõ : các chính sách, biện pháp mà Công xã Pa-ri thực hiện chứng tỏ Công xã là nhà nước của giai cấp vô sản. Trên cơ sở ấy hình thành khái niệm *Nhà nước kiểu mới*.

So sánh với nhà nước tư sản đã học, HS nhận thức rằng : Nhà nước kiểu mới là bộ máy tổ chức chính trị do cách mạng vô sản thành lập nhằm bảo vệ và phát triển thành quả cách mạng, bảo vệ quyền lợi của nhân dân lao động. Khác với nhà nước trước đó, nó không phải là công cụ áp bức, bóc lột của giai cấp thống trị. Nhà nước kiểu mới trong lịch sử là Công xã Pa-ri 1871⁽¹⁾.

Mục 3 – Cuộc chiến đấu bảo vệ Công xã Pa-ri

Trong mục này, GV lưu ý HS 2 ý chính :

– Cuộc chiến đấu của các chiến sĩ Công xã thể hiện chủ nghĩa anh hùng cách mạng của giai cấp công nhân.

(1) Xem : *Từ điển thuật ngữ lịch sử phổ thông*, NXB Đại học Quốc gia, H., 2007, tr. 299.

– Sự đàm áp tàn khốc của quân Véc-xai, đặc biệt trong "Tuần lẽ đẫm máu" (quân Véc-xai dàn hàng ngang, xả súng vào các chiến sĩ Công xã ở nghĩa địa Cha La-se-dơ).

GV có thể sử dụng tài liệu sau đây để truyền đạt cho HS : khoảng 200 chiến sĩ Công xã rút vào nghĩa địa và quyết chiến đấu chống lại 5000 quân Véc-xai đang tấn công. Khi đã bắn hết đạn, họ dùng lưỡi lê, báng súng chống lại kẻ thù. Các chiến sĩ Công xã quẫn nhau với quân Véc-xai qua từng ngôi mộ và cuối cùng còn vài chục người bị dồn vào một bức tường. Họ bị xử bắn, trong tiếng hô vang "Công xã muôn năm!".

Bức tường ở nghĩa địa Cha La-se-dơ, nơi các chiến sĩ Công xã Pa-ri bị giết hại, được gọi là "Bức tường của các chiến sĩ Công xã". Hàng năm đến ngày 18 – 3, nhân dân lao động Pa-ri đến đây đặt hoa tưởng niệm những người đã hi sinh cho sự nghiệp cách mạng vô sản.

Mục 4 – Nguyên nhân thất bại và ý nghĩa lịch sử của Công xã Pa-ri

GV cho HS đọc SGK và trao đổi các vấn đề :

– Vì sao Công xã Pa-ri thất bại ? (thiếu sự lãnh đạo của một chính đảng cách mạng, không kiên quyết trấn áp kẻ thù, không thực hiện liên minh công nông...). Có thể dẫn câu của Hồ Chí Minh : "Pa-ri Công xã vì tổ chức không khéo và vì không liên lạc với dân cày, đến nỗi thất bại"⁽¹⁾.

– Bài học rút ra từ Công xã Pa-ri :

Trước hết, GV khẳng định đây là cuộc cách mạng vô sản đầu tiên giành được thắng lợi, xây dựng Nhà nước kiểu mới. Công xã Pa-ri để lại nhiều bài học quý báu về chủ nghĩa anh hùng cách mạng cho các thế hệ noi theo, kinh nghiệm xây dựng một nhà nước mới, một xã hội mới, sự cần thiết xây dựng đảng của giai cấp vô sản để lãnh đạo cách mạng và xây dựng liên minh công nông.

GV hướng dẫn HS tìm hiểu các tài liệu đọc thêm trong SGK và liên hệ với lịch sử Việt Nam.

3. Sơ kết bài học

GV nhắc lại những nét chính về nguyên nhân, diễn biến và ý nghĩa lịch sử của Công xã Pa-ri.

(1) Hồ Chí Minh, *Toàn tập*, tập 2, NXB Chính trị Quốc gia, H., 1996, tr. 274.

4. Gợi ý trả lời câu hỏi và bài tập cuối bài

Câu 1. Tham khảo sơ đồ bộ máy Hội đồng công xã (tr. 37, SGK Lịch sử 8).

Câu 2. Dựa vào nội dung của mục 2 "Công xã Pa-ri. Nhà nước vô sản đầu tiên" để trình bày rõ về nhà nước kiểu mới (có thể so sánh với nhà nước tư sản).

Câu 3. Dựa vào nội dung ở mục 4 trong SGK để trình bày.

V – TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Ngày 26 – 3 – một ngày vĩ đại

Ánh sáng vùng hồng trong trேo chói lọi trên miệng nòng các đại bác, mùi thơm của hoa, bao nhiêu cờ đỏ chói.

Tiếng rì rầm của cuộc cách mạng đang lướt qua bình thản và đẹp như một dòng sông, với những cơn xao xuyến, ánh sáng, tiếng nhạc đồng,... hay nhiều tia hi vọng và danh thơm. Tất cả những thứ đó quả tình có một cái gì làm cho đội quân chiến thắng của những người cộng hoà say sưa vì hân hoan và tự hào.

Ôi Pa-ri vĩ đại !...

Dù có thể xảy ra việc gì, dù cho mai đây chúng ta có thể thất bại và hi sinh chặng nữa, thế hệ này vẫn được khích lệ. Chúng ta đã được bù đắp sau hai mươi năm thất bại và đau khổ.

Kèn ơi, hãy vang lên tiếng gió ! Trống trận ơi, hãy nổi lên liên hồi !

Hãy hôn tôi, hỡi người đồng chí tóc đã điểm sương !

Hỡi em bé đang chơi bi phía sau chiến luỹ, hãy đến cho anh hôn em nhé !

Ngày 18 tháng 3 đã cứu em đấy, chú bé ạ !

Cũng như tất cả chúng ta, đáng lẽ em không thoát khỏi số kiếp lớn lén trong sương mù, bì bõm trong bùn đen, lăn lộn trong máu, chết vì đói khát hoặc vì ô nhục, với niềm đau thương khôn xiết của những người bị chà đạp. Điều đó đã chấm dứt rồi ! Anh đã khóc vì em ! Em được hưởng gia tài của các anh. Từ con em của những kẻ tuyệt vọng, em sẽ là người tự do !"

(Theo : Phạm Hữu Lư – Phan Ngọc Liên... ,
Tư liệu giảng dạy lịch sử thế giới cận đại, Sđd, tr. 141 – 142.)

2. Ý nghĩa lịch sử của Công xã Pa-ri

Lịch sử Công xã Pa-ri 1871 là lịch sử anh hùng của những chiến sĩ "xông lên đoạt trời", những người lao động dũng cảm đã xoá bỏ thế giới cũ – thế giới

TBCN thối nát bất nhân, bất nghĩa – và xây dựng trong 72 ngày, ở giữa Pa-ri "Kinh đô của châu Âu" lúc bấy giờ, một thế giới mới, cao cả, trong sạch, Pa-ri tuyệt vời anh dũng và cao thượng. Đó là lời tuyên bố của những người "xông lên đoạt trời" muốn đậm tan nhà nước của giai cấp thống trị tư sản và xây dựng nền chuyên chính của giai cấp vô sản : Công xã.

(Theo : Đỗ Đức Hiếu, *Văn học Công xã Pa-ri*,
NXB Đại học và Trung học chuyên nghiệp, H., 1987, tr. 8)